



TREMINTIUS

LIETUVOS TREMTINIŲ SĄJUNGOS LEIDINYS

EINA NUO 1988 m. SPALIO 28 d.

1990 m. rugpjūtis Nr. 10 (25)

Liudnoji sukaktis

Vieningomis lietuvių tautos, Sąjūdžio, Tremtinų sąjungos, įvairių visuomeninių judėjimų ir partijų pastangomis buvo atskleista Molotovo-Ribentropo pakto klasta, kuria paremta Lietuvos, Latvijos, Estijos aneksija ir sunaikintas valstybingumas. Lietuvos parlamentinė komisija, tyrusi šio paktos atstradimą ir jo pasekmes lietuvių tautai, nustatė, kad tai neteisėtas, antiteisėinis, amoralus aktas. Panašias išvadas paskelbė Latvijos ir Estijos ekspertų grupės bei TSRS liudies deputatus komisija. Visa tai atkreipė pašaulio visuomenės ir demokratinė valstybių dėmesį, padėjo suvokti, kad Pabaltijo valstybių aneksija ir genocidas yra neteisėti, ir sudarė sąlygas atkurti šią valstybių nepriklausomybę.

Nesuskaičiuojamas ir neįvalzduojamas kančias patyrė Pabaltijo tautos realizuojant Molotovo-Ribentropo pakta. Šios tautos nuo stalininės okupacijos užkentėjo daug labiau, negu tos, kurios aktyviai dalyvavo Antrajame pasauliniame kare. Faktiškai stalininė tironija kartavo permanentinį karą su šiomis tautomis. Pabaltijo tautos, atsidūrusios prie žūties slenksčio ir neturėdamos kitos išėties, metė iššūkį žvėriškai sistemai. Po masinių akcijų, demonstracijų, viešumo ir atvirumo apraškų buvo atstatyta istorinė tlesia — 1990 m. kovo 11 d. paskelbtas nepriklausomas Lietuvos Respublikos atkūrimas. Panašiai pasielgė ir Latvija, ir Estija.

Ne visi palankė šią idėją. Daug tų, kurie šiandien linkėtėli, kurie susitępė rankas lietuvių krauju, nenori net ir girdėti apie nepriklausomą Lietuvos valstybę. Kai kurie Vakarų politikai, apžavėti M. Gorbačovo pareiškimu apie demokratijos atkūrimą Sovietų Sąjungoje, išgriūvė Lietuvos nepriklausomybės manydami, kad ji gali pakenkti pašaulinei politikai — ir kai kurių vajstybių ekonomikai. Tai seinalai žinomas didžiųjų valstybių požiūris į mažas valstybes ir tautas. Tačiau kitokios nuomonės laikosi didžiųjų valstybių parlamentai ir pasaulio vienomenė. Šios jėgos palankio

Lietuvos žmonių laisvės siekimus. O mes patys, kaip tauta, gerai suprantame, kad laisvė ir nepriklausomybė neduodama dovanai už kažkokius nuopelnus, bet ją reikia iškovoti. Lietuviškoji revoliucija — nedainuojanti, ne aksominė revoliucija arba kitaip svetimšalių epietas apkaustyta veikla. Lietuviškoji revoliucija yra fenomenali nacionalinė demokratinė revoliucija, kuri įrodė, jog prieš trironiją galima kovoti taikomis priemonėmis ir pasiekti tautinių tikslų. To siekia visas tautos pajėgos — intelektualai, valstiečiai, darbininkai, bažnyčia, jaunimas, visokių politinių pakraipų žmonės.

Šiandien Molotovo-Ribentropo paktas paskelbtas niekiniu. Istorija jį pasmerkė. Tačiau jo pragažtingos pasekmės tebeveikia Pabaltijo ir kitas Rytų Europos tautas. Dabar, minėdami 51-iasias šio velniško pakto metines, turime suteikti visas pastangas, kad būtų panaukintos jo pasekmės visose aneksuotose tautose, ypač Lietuvoje.

Šiandien matome, kad Lietuvos sienas tebesaugo svetima kariuomenė, kad į Lietuvą unitarinio centro nuorodymu neauga įvažiavimo vizų daugelis žmonių. Matome, kad ir tollau Lietuvoje, kontrolluojamų laikais, blogai dirba ryšiai, veikla specialios tarnybos — siekiant Lietuvos nepriklausomybės panaikinimo. Sunki ekonominių padėties, didėjantis nusikalstumumas, socialinis ir politinis chaosas, nekontrolluojama okupacinės kariuomenės veikla labai apskunkina Lietuvos valstybės darbą.

Minint Molotovo-Ribentropo 51-iasias metines, buvo organizuotas mitingas — iškyla Pietų Lietuvoje, prie Lazdijų miestinės, kad masiniu taikiu žygium pravertume vartus į Lenkijos Respubliką, į Europą, kad aplankytume mūsų brolius Seinuose, Puniske, kad ir iš ten pas mus atvyktų kalmynai. Europos kelias — tai dar vienas mūsų nacionalinės demokratinės revoliucijos žygis siekiant nepriklausomybės įtvirtinimo. Šis žygis nėra lokalinis aktas, bet giliai prasmingas veiksmas, siekiantis respublikos sienu

vargštame, tik šaistome tokias sumas pinigų. Dirbama buvo atžagariomis rankomis, padaryta daug kliudų sąskaitose ir išrašant bilietus. Labai ilgi intervalai lėktuvų skridimo grafikuose. Iškilo daug problemų dėl nakvynės.

Antroji grupė — iš Šiaulių-Tuluno m. ir raj., tar. Ūkis Panovskoje, Ulaf, Gidrouzai, Lekozavad, Siedol, Burkūn, Bodero, Gadaikina, Bakanskij raj., Uginskij, Nižniedinskij raj., Taišeto m. ir raj., Kalnava, Verch. Zima.

Geriai mus sutiko Talnikuose, Zarinske, Taišete. Labai blogai — Tuluje. Didelė netvarka Bolasho Nenorejo leisti. iškasti palėjai. Šeša Uigirskij sunaikinti kryžiai ir tvoros. Žmonės nerado kapavietių. Viešiniai pasakojo, kad komunizmo iškėlė išardė ir sudegino.

Abi grupės laikėsi Angersko mie-

ste. Prie Angersko yra keli lig-



Vanduo svetimam malūnui

Grupės inteligenty kreipiasi į Lietuvos žmones mūsų tirdyse suskambo pavojaus varpu. Kreipimosi tekstas, atskleidžiantis negeroves ir triukus parliamento darbe, grąžtai žodžiais farsi į vata įvyneja galingą užtaisą: minti apie atkuriamaį seimą. Okupacijos sąlygomis! O tai reikių paaiškinti esamą parlamentą ir jo nutarimus (Kovo 11 akto) sukelty tautos susiskaldymą, sumaištį ir dar giliau nublokuštį mus į Rusijos narsus, iš kurų dar neįspėjome išskapstyti. Tremtinų kančios, pažiūzančios gyvybės auka, pagaliau 50 metų tautos vergija — viskas būtų veikti Lietuvai vėl ligiemis amžiamas pasiliktų svetimą priespudoje, pasmerkti išnykimui. Šio kreipimosi organizatoriai gudriai panaudojo žinomais tautos autoritetais (J. Urbliu, I. Marcinkevičiumi).

Galbūt žmonės, pasiraipę iki kreipimasi, ir nera penktosios kolonos įgaliojinių. Tačiau rasytojo Romo Gudačio kalba per televiziją, deklaruojanti, kad tautos elitu — intelligentais galima pasikliauti. — Žiūrpinā savo naivumui. Mes, vyresnės karlos žmonės, kentėjė eselonus, miškuose, lageriuose, dar gerai prisimename fragilių 1940 metų liepos 6 d. seimą. Juk ne vienos kaimo žmogus tuomet kalbėjo: „Jeigu jau Vincas Krėvė tame seime — tai blogai nebūs! O Salomėja Nėris suoklesmes Stalinui lik sielą sau — nori prisigerinti ir save išaukinti! Tautos nepardavinėjai!“ Tik kažin kokias „idealis“ vedinės Antanas Venclovą su bendraminčiais rasytojais kompanuolais iakštė po stotį ir taiklininkavo genocido vykydymams, žiūrėdamas, ar gerai užkalami klykiančių žmonių pripildyti vagonai! Mes manome, kad patriotinė žmogaus poziciją nulemia jo sąžinė, o ne socialinis statusas ar profesija.

Mūsų nuomonė: dabar rinkimai Lietuvali nepaiškalingi. Tie, kurie inspiravo iš kreipimasi, gal ir patikėjo Juozaičio teigimui, kad „LKP“ visa galva pranoto. Sąjūdžių ir viliasi, kad dabar per pakartotinus rinkimus komunistai lengvai palins prarastą valdžią ir vėl įmontuos Lietuvą į SSSR konfederaciją. Todėl Aukščiausiosios Tarybos savo vykdomyjų pa skirti turi atlikti galutinai. Atkuriamasis seimas galės buri sušauktas tik tada, kai Lietuvėje nebūs okupacinės kariuomenės, visiškos Nepriklausomybės sąlygomis.

Grupės asmenų kreipimasis yra paskelbtas ne laiku ir savo išvada kenksmingas Lietuvos Leisveli.

Tremtinų sąjungos tarybos

Sunkus sugrįžimas

Liepos 17-ąjį 119 žmonių paklome į lektuvą JAK-42 į Irkutsko sritį. Mūsų tikslas — parsivežti tremtinį, palaukus. Buvo nelengva. Respublikos civilinės aviacijos valdybos skyriuose daugiausia dirba rusų tautybės žmonės, jie žaiposi iš mūsų siekių, sako, kad visur sovietinė žemė vienoda, be reikalo

vargštame, tik šaistome tokias sumas pinigų. Dirbama buvo atžagariomis rankomis, padaryta daug kliudų sąskaitose ir išrašant bilietus. Labai ilgi intervalai lėktuvų skridimo grafikuose. Iškilo daug problemų dėl nakvynės.

Antroji grupė — iš Šiaulių-Tuluno m. ir raj., tar. Ūkis Panovskoje, Ulaf, Gidrouzai, Lekozavad, Siedol, Burkūn, Bodero, Gadaikina, Bakanskij raj., Uginskij, Nižniedinskij raj., Taišeto m. ir raj., Kalnava, Verch. Zima.

Geriai mus sutiko Talnikuose, Zarinske, Taišete. Labai blogai — Tuluje. Didelė netvarka Bolasho Nenorejo leisti. iškasti palėjai.

Šeša Uigirskij sunaikinti kryžiai ir

tvoros. Žmonės nerado kapavietių. Viešiniai pasakojo, kad komunizmo iškėlė išardė ir sudegino.

Abi grupės laikėsi Angersko mie-

ste. Prie Angersko yra keli lig-

Antanas SIMENAS



1990 m. rugpjūtis

TREMINTINYS

2



Prieš 50 metų Mižukų kaimo (Plungės raj.) gyveno 111 stambū tūkininkų: Antanas Valušis, agronomas Kazimieras Puplauskas, Kazimieras Kirklys, Stanislovas Tenbutis ir kt.

Mižukus supo Žaliųjį Padagą ir Užuknį miškai. Vaikais skambėdavo dainos, armonikų raudos. Gyvenimas — tarsi idilija. Tačiau atėjo 1940 metai. Visus stipresnius tūkininkus enkavedistai suėmė, ištremė. Suiminėjo šaulius, skautus, naikino visa, kas kėlė tau tos dvasias. Negalėti užmiršti Venslausku šeimos tragedijos. Cia pasidarbavo Kulių apylinkės stribai.

Salia Venslausku gyveno Jurgis Papievis. Jis pirmasis jetojo į komunistų partiją ir netrukus įšikirė ištremto Antano Valužio ūkyje.

Jurgis Papievis, tapęs Kulių apylinkės vykdomojo komiteto pirmininku, visu tris savo sūnus Zigmantas, Vytautas ir Albertas užverbavo į stribus ir dranga vo su kitais Repšečių kaimo stribais — Juozu ir Vaclovu Žemguliais, Ignu Stropumi ir kitais.

1945 m. pavasarį Mižukuose prasidėjo ginkluotų stribų aštūtėjimai — pas gyventojus iekodavo „banditų“, savo tikruju brolių lietuvių. Išvarydavo spintas, komodas, stalčius ir skrynius, pasilindami pinigus, aukščiaus ir sidabrinis dalktus, drabužius ir visa, kas buvo vertingesnis.

„Taip dingo mūsų tévelių su tuo kūtvinių aukščiai žiedai, aukščiaus amerikoniškas laikrodėlis, dėlė su lietuviškais sidabriniais pinigais“. — pasakoja manuo brolis Kazimieras, šiuo

metu gyvenantis Gargžduose.

Po „abiacos“ stribai susirinkavo pas Papievio Jurgį — gerdavo, dainuodavo ir eidavo į paminkę šaudyti. Cia, greta Mižukų kaimo kapinių, ir guli ju nušauti buvę artimi kaimynai: Albinas Darginas ir Antanas Venslauskas.

Girtų stribų užpuolimėjimai

Bevežamas į Kullus Jonas Narmontas ratuose ir buvo užmuštas. Tijojo bene savaite, numestas ant žemės prie Kulių bažnyčios šventorius vartų.

Po to, 1945 metų gegužės 28 d., anksti ryta ginkluota stribų gauja užpuolė Venslausku gyvenvietę. Antanas Venslauskas su Albinu Darginu, per langą pa-

pamačiusios, kad jų vyrus stri bai užmušę, klykdamos išbėgo iš namų.

Stribų „šalika“, pamate, kad žmonos išbėgo, o ne valsinia juos, atsivilko baka benzino, apipylė Venslauskiens trobą ir padegė. Sudegino su viškuo, kas šiuose namuose buvo.

Iš išgačlio išbėgo iš namų ir

KĄ BYLOJA MIŽUKŲ KRYZIAI



ivaré nepaprasta baimę — žmonės, juos pamatę, bégdavo kas kur, kad tik su jais nesustikty.

1945 m., apie gegužės mén. viduri, mudu su Mykolu Šimkumi stovėjome pakelėje prie koplyčios. Žiūrime — ogi stribas I. Stropas, užsėdes ant galvos Joną Narmontą vežime, veža priduoti enkavedistams ir Papieviui Jurgui į Kullus. J. Narmontas, matyt, buvo paėutas, nes vežamas dejava ir šaukėsi žmonių pagalbos, o stribas I. Stropas su šautuovo buože daužė jį į pašonę, rēkdamas, kad visiems kovotojams už Lietuvos laisvę bus išlaip.

Jie tik metai kaip buvo ve... Jų žmonos Justina Dargienė ir Barbora Venslauskiene,

mate nelauktus svečius, išsi gandę žoko per langą ir puolė begti per pieva. Padagas miškų link. Tačiau jiems pabėgti nepavyko. Stribų — Žemgalui, Stropaus ir Papievių kulkos abu jaunuolius sužeidė.

Pačiaus partizanus pasivijo vienas aktyviausių stribų ir savo senu įpratimu, šautuovo buože muždamas į nugeras, varė per laukus link Mižukų kaimo miškelio. Abu šiuos jaunuolius nusavarė iki kito kaimyno Kazimiero Mažeikių kaimo ir abu užmušę.

Jie tik metai kaip buvo ve... Jų žmonos Justina Dargienė ir Barbora Venslauskiene,

kiti Venslausku šeimos nariai: M. Venslauskiene, J. Venslauskas, Zosė Venslauskaite ir seserys Ona, Morta ir Aniceta. Žuvusiu A. Venslausko ir A. Dargio lavonai buvo naktį palaidoti Mižukų kaimo kapinėse. Tačiau stribai surado savo aukas ir kapus lūkiekino: išrovė pasodintas gėles, sulaužė gyvatvorę ir, matyt, šautuvu buožėmis sudaužė baltus cementinius krytus.

Po šio įvykio iš širdgėlos mirė pati M. Venslauskiene. Jos dukters lyg kregždės išsiblaškė po užkampius. Jaunavedės Justina ir Barbora taip pat dingo iš šio kaimo.

Ikūres platų mokyklų tinklą, Valančius pradeda kova prieš alkoholizmą. Su žemaičiams būdingu atakklumu ir energija jis ima gelbėti tautą iš šios baisiausios nelaimės. Tai prasidėjo 1855 metais. Kiekvienoje parapijoje buvo steigiamos blaivybės brolijos, ištisi kaimai ir sodžiai viešai prisiekėdavo nevertoti alkoholio. Prie špitolii buvo įrengtos specialios daboklės, kur patekdavo prisigérė žmonės. Po pasakiškai trumpo laiko įvyko stebuklas: per tris mėnesius Lietuva atskratė šio bausaus ipročio ir tapo blaivi. Didelė gėda lydiėjo kurienvietą įgerėsi žmogus. Tada Motiejus Valančius i pasakė: „Šviesnė saulė mūsų gražioje žemelėje pražibo“.

Kaip būtų reikalingas šiandien mūsų atgimstancioje Lietuvoje tokis žmogus, kaip Motiejus Valančius, nes šiandien Lietuvos padėtis yra net blgesnė už anio meto. Be abejocaro valdžiai tokia Valančiaus akcija prieš alkoholizmą labai nepatikito, nes girta tauta nesunku nutautinti. Girtam žmogui nieko nėra šventa. Už lašą alkoholio jis gali parduoti tėvą, motiną, Tėvynę. Sovietiniai mankurtai naudojo tas pačias carizmo išmėgintas priemones: griežtai draudė steigt bet kokias blaivybė remiančias organizacijas ar draugijas. Jie žinojo, kad alkoholyje paskendusius tauta niekada nepakils į kovą dėl savo egzistencijos.

Po 1863 metų sukilio Lietuvoje buvo uždarytos visos lietuviškos mokyklos, blaivybės, brolijos, uždrausta lietuviška spauda. Motiejus Valančius tada pradėja slaptą rezistencinę kovą prieš carizmą. Jis išako vaikus mokyti slapta. Prasidėja Lietuvos „varpo mokyklos“ gadyne, vaizdžiai pavaizduota skulptoriaus Petro Rimšos kompozicijoje. Šiose mokyklose pogrindžio slygomis vaikus moko keliau-

jantys mokytojai — „daraktorių“. Be to, „Motiejus“ Valančius labai skubiai ir energetiškai Prūsijoje organizavo lietuviškų knygų spausdinimą ir slaptą gabenumą į Lietuvą. Prasidėjo heroizmo ir pasiaukojimo kupini knygnešių žygdar-

Ką bilo šie žmonės — Venslausai ir Dargiai padarė tarybų valdžiai, už ką jie išlaip žiauriai nukentėjo? Rodos, nėkas neištremtas į Sibiro platos, o jų tragedija nesiskiria nuo tragikės Rainių žudynių. Kada nusikalstėliai atsakys, kaip to reikalauja žmoniškumas ir įstatymas? Jau buvo aptiekiama rasyta „Tiesoje“ (1990 02 28, Nr. 50 ir 1990 02 18, Nr. 41—42).

Šią žudikų stribų vadovas Žemgalis anksčiau dirbo Vilniuje Vidaus reikalų ministro pavaduotoju, už šiuos nuopelnus, matyt, ir laipenį buvo gavę generalmajoro. Jis buvo paskirtas į reabilituotų asmenų turto grąžinimo komisiją. Ar bus kada atstatytas teisėtumas, jei komisijos nariai — buvę žudikai? Kas atlygins Venslausku ir daugybę kitų žmonių už sodybas, už turtą, už pažeminimą ir paniekinimą, už baimę ir išlaipą? Kada patekés teisybės saulė vialema? Ar bus už tokias skriaudas atlyginta pagal įstatymą?

Mano manymu, už visa tai turėtu atlyginti stribai. Venslauskams privalo atlyginti ekzekucijos dalyvavę stribai: V. Žemgalis (Vilnius), I. Stropas (Kaunas), brolijai Papieviai, Butkus ir kitų Venslausku žemės nariai dar tebéra gyvi ir laukia teisybės valandos.

Šios istorijos medžiaga buvau nusinuotę „Tiesos“ redakcijai, kuri persiuntė prokuratūrai, iš prokuratūros pranešė, kad perduota Saugumo organizams. Buvo iškvietas, tačiau viskas taip ir liko.

Benediktas VAISNORAS

bai. Daugumas jų baigė savo gyventimą „Sibire“. Muravijovo Koriko karščiausias troškimas „rasplastati“ Litvą“ nėje niekis. Už visa tai turime būti dėkingi Didžiajam Žemaičiui, pirmajam rezistencijos šaukliui.

Povilas VITKEVICIUS

Vyskupas Motiejus Valančius — rezistencijos šauklys (1801-1875)

Anu dienų Lietuva buvo daug kuo panaši į mūsų iki kovo 11 dienos. Lietuvos vardas jau buvo išnykęs, jis vadinta Siaurės—Vakarų sritimi. Visoje Lietuvoje buvo jaučiamas labai stipri lenkinimo dvasia. Net dauguma kunigų, patekę į šiai įtakai, iš sakyklų skelbė, kad melsis reikia tik lenkiškai, nes ponas Dievas mužkiškos, t. y. lietuviškos kalbos nesuprantą. Mokyklų buvo labai mažai, ir iose daugiausia mokėsi dvarininkų vaikai lenkų arba rusų kalba. Visa Lietuva skendėjo alkoholio tvake. Degtinė buvo labai pigi, ją gérė visi nuo mažo iki seno, gérė vyrai, neatslikdavo ir moterys. Tai buvo gerai apgalvotas rusiškių okupantų planas išnaikinti lietuvių aukų panaudojant alkoholi, pakirsti tautos genetinį fondą. Karčemos buvo statomos kiekvienoje kryžkelėje, beveik kiekvienoje bažnytkaimio gatvėje. Lietuvos kaimas — mūsu tautos židinys — skendėjo tamsoje, iš juodos nevilties nuodydamasis alkoholiu.

Tokiui sunkiu metu į žūtbūtinių kovą stoja Didysis Žemaičius. Tai drąsus karys ir behavoiris kovotojas, šauklys į žūtbūtinę rezistencinę kovą dėl tautos gyvasties. Jis sudaro labai tikslų ir gerai apgalvotą planą kovai su nuožmiausiu trėšiu — caro autokratija. Tai buviliausios strategijos ir taktikos plano pavyzdys.

Kai ir kiekvienas karo varpas, Motiejus Valančius, pirmasis vyskupas iš valstiečių, reformuoja Varniu kunigu seminarią: įveda lietuvių kalbą; nėra išvilaikiamas auginti

KREKENAVOS SIAUBAS

Su kuriuo Krekenavos gyventojų bukalbūtum, visi prisimena Volkovą kalp koki siauba, visi bijo pasakoti apie jo juodus darbellus, kai pokario metais jis dirbo Krekenavos saugumo įgaliotiniu. Daug, o daug žmonelių nukentėjo nuo to tautos kolaboranto.

Remsimės liudininkų parodymai. 1945 m. mane siėtė Volkov vadovaujami Krekenavos skrebai. Iki suėmimo gyvenau Panevėžio rajono Krekenavos apylinkėje, Valmoniškiu kaimo. Mano pavarde Jakaitėnė Marijona, Jono, Krekenavos mane tardė Tichomirov ir Volkov. Vieną kartą tardydamis pirkštus klio tarp durų ir durimis spaudė. Ir šiandien deformuoti mano pirštai. Siuėmė mane už tai, kad brolijai pasifraukė iš gyvenamosios vlietos. Po to mane nuvežė į Panėvėži ir ten už akių nutelsė 10 metų laisvės alėmimo ir 5 metus tremties.

Kai mane suėmė, namie liko 6 mažamečiai vaikai. Mano vyras Juozas Jakaitis, norėdamas mane išlaivinti, pasiūlė atlikti bausmę vėlėnėje. Jis iš jo pasityčiojo ir taip pat suėmė, nutelsė 10-čiai metų. Viši, kurios Krekenavos suėmė ir tardė, tvirtina, kad Tichomirov ir Volkov tardyda vildomam būdais — uždėdavo lanką ant galvos ir verždavo. Tokiais siaubingais metodais jie kankindavo žmones. Tichomirov debėt gyvena Utenoje, o Volkov Panevėžio rajone. Trejus metus žaidžia pūliau, nuo to gavau pleuritą. — pasakoja Smilgos duktė. — „1948 metais areštavo ir mano mama, kuria nutelsė 15-čiai metus. Vorkutą. Likau viena našlaitė, be savų, be namų ir be svirkatorių. Talo ir élau per svetimus žmones, o žmonas ligai dar pūliau ir skaudėjo. Po kiek laiko mane priglaudė tėtis, brolijas. Ten ir išbuvo, kol grizė mano mama iš lagorio. Pries metus matus mamas mirė.“

1974 m. Volkov, iš Panevėžio saugumo liejės i pensiją, atėjo dirbti pas mus kadru viršininku. Telikras stalinistas. Visus vertė storai į partiją, nes buvo ir partinės organizacijos sekretorius.

Antanas SIMENAS

Panėvėžys



1990 m. rugpjūtis

TREMINTINYS

4



ATSILIEPKITE!

Alfonas KRYZEVIČIUS. Prano, g. 1915 m., partizanas. 1945 m. rudenį suimtas Kaune, Drobės 21, tolesnės likimas nežinomas.

Elyva KRYZEVIČIUTE. Prano, g. 1915 m., partizanė. Veikė Telšių episkr., Zarėnų valsč. Manoma, kad žuvo 1945 m. Žinančių apie mirties aplinkybes ar palaidojimo vietas ieško Jonas KRYZEVIČIUS, Klaipėda, Debreceno 33–76, tel. 3 34 22.

Juliijonas SINIUS, chorvedys, pedagogas, kompozitorius. Sinių žemė 1948 m. ištremė iš Šventonių į Krasnojarsko kr. Negalėdėmas gyventi be muzikinės veiklos. Rešiotų vld. m-loje (kūrė chorą) Dzeržinskio klubė subūrė orkestrą, dalyvavo Krasnojarsko dainų ženčėje, koncertavo. Gal kam teko išimtuoti J. Sinius vadovaujamame chorė, gal mokėtės pas jį ar artimai bendrovėti? Žinių laukia Janina GUDAVIČIOTĖ, 232042 Vilnius, Giedraičių 57–22.

Eugenija ČERBULĒNIENĖ, Gražina ČERBULĒNAITĖ, Algiris ČERBULENAS, g. 1934 ar 1935 m. Čerbulėnai gyveno prie Kauno. Apie 1939 m. juos ištremė į Tomsko sri. Čeinskio raj., Kolominskių Grivų gyv. Šios ūmios ieško SACHVOROSTOVA Valentina Arsentjeva, 634060 Tomsk, Gvorova 58–10.

Stefė UZPOLEVIČIUTĖ, kilusi iš Ukmergės ar Ukmergės raj., 1948 m. kalėjo Lukiskių kalėjime. Nuteista 8-metės metams, dirbo medicinos serimi. Jos ieško Antanas SURAUČIUS, Poland 76–100 Stawni, ul. Jedności Novodowej 26a.

Mykoles MINDERIS, Jono Gyveno Vilniuje, Nikodomo gatvėje. 1941 m. birželio mén. išvežtas nežinoma kryptimi.

Klierikas Petras POČIŪNAS mokėsi Marijampolės kunigų seminarijoje. Partizanas, veikė Ukmergės apskr. Manoma, kad žuvo apie Siesikus ar Deltuvą.

Daugiau žinių apie juos laukia Petras MINDERIS, 232056 Vilnius, Justiniškių 62 29, tel. 41 45 93.



Vaclovas UZDILA, Petro, g. 1915 m., Lezdžių raj., Sventežero valsč., Agarinių km. 1948 04 22 suimtas. Manoma, kad nuteistas 10–čiai metų. Kalėjo Noriške. Mirė 1955 m. Krasnojarsko paskirstymo punkte. Likimo draugas A. Čeponis atsiuntė šeimai, ištremta į Krasnojarsko kr., laikus ir nuotraukas. Daugiau žinių ar palaidojimo vieta žinančių ieško Janina SIMONAVIČIENĖ, Kaunas, Va-ro 11–7, tel. 71 63 20.

Liepos 25 d. „Tremtinio“ laikraščio Nr. 5 (24) publikacija „Kur sąžinė?“ sukėlė didelį rezonansą. Žmonės, su Tremtiniu sajungos Panevėžio grupėmis vykė į palaikų parvezinė ekspedicijas, pa-neigė straipsnyje keliamus kaltinimus Tremtinį skyriaus vadovams. Tremtinį sajungos tarybos posėdyje (90 08 10) šis klausimas buvo apsvarstytes. Apie Panevėžio skyriaus darbą ir palaikų parvezimo vadovus tik gerai atsiliepia visi Tremtinį sajungos tarybos narės.

Redakcija, išspausdinusi laišką nepatikrinusi tame minimų faktų, atsirodo už neapdairumą.



Buv. polit. kalnys Pranas JURONIS, kilęs iš Marijampolės apskr., Sasnavos. 1958 m. žuvo Karagandoje, Fiodorovkos km. P. Juronis turėjo tris seseris, buv. tremtines. Gal jos norėti, parsivežti brolio palaikus? Seserų ieško Jonas SINKEVICIUS, Kaunas, Pramonės pr. 67–43, tel. 77 55 00.

Michailas SKOROBOGATOVAS, Lukjanovičiaus, g. apie 1895 m. Gyveno Jonavos raj., Stašėnų km. Suimtas 1941 06 14, išvežtas iš Jonavos stoties. Žinančių apie jo likimą ar palaidojimo vieta ieško duktė Vasca TRUKŠANINA, 235000 Jonava, Liejavos 33–32.

Vitas MOLEJUS, g. 1930 m., Kaune. Kalėjo Babruisko kalėjime, nepilnametė kolonijoje. Jo ieško kartu kalėjės Vladas REKAŠIUS, 232012 Vilnius, Žirmūnų 17–86, tel. 76 67 65.

Mečislovė KLUPAS, g. apie 1916 m., nuo Joniškio, Bronius KUNIGELIS, g. 1928 m., uteniškis. 1947 m. dirbo Megadano-Kulinko kelio statyboje. Kun. Juozapas VIKSNELE, buv. Šalų pereipių klebonas, 1947 m. buvo Megadano persiuntimo punkte. Jų ar ertimų ieško Jonas MARTUKEVICIUS, Vilkaviškio raj., Pajavonio p.

Buv. ministras Jokūbas STANISAKAS, g. 1892 01 24, Tauragės apskr., Švėkšnos valsč., Pasladžių km. Bajė Liepojos komercinę mokyklą. 1910 m. Maskvos matavimų institutą. 1917 m. dirbo geodezijos inžineriumi. 1941 m. su žmonė Ona SEKLIUCAITE-STANIŠAUSKIENE buvo ištremtas į Sibirą ir 1942 m. mirė.



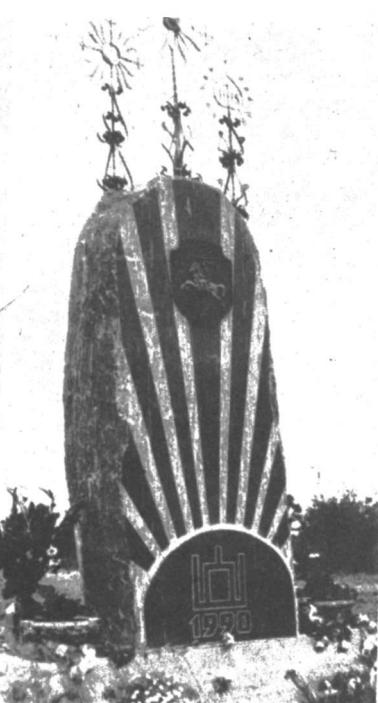
Jonas SALKAUSKAS, Antaro, g. 1909 m. Marijampolės apskr., Sasnavos valsč., Subačiškių km. Suimtas 1945 01 10. Tardomas Marijampolėje. Tu pačių metų vasarą du, buvę Vilniaus kalėjimo kaliniai, papeseikojo motinai, kad Joną nukankinę, nes jis bandė organizuoti kalinių pabėgimą. Žinių apie jo likimą MGB, prokuratūra nesuleikė. Apie jo likimą žinančių ieško Magdalena GRUSIENĖ, Kaunas, V. Krėvės 18–48, tel. 79 03 19.

DEKOJAME

KAZAKEVICIAMS, Gasparui RIMKUI, Onai BAZILIAUSKAITEI, Aleksui MIKUTAVICIUI, Juozui RAULYNAIČIUI, Albinai LIGEIKIENEI, Bronei MACIULIENEI, STEPONAVICIUI, Leonui CERSKUI, Vytautui STANKEVICIUI, Aligirdui MARCINKEVICIUI, aukojusiems Tremtinį sajungai.

Daliai RUDZIONIENEI, Stasiui BIRŽISKIUI, Gasparui RIMKUI, Viršužiglio pagalbinės mlos internatui, aukojusiems „Rainių“ koplificio statybai.

Eduardui MIČIULIUI, Gasparui RIMKUI, Albinai LIGEIKIENEI, Vladui JANKAIČIUI iš Kanados, Marijai POVILONIENEI, aukojusiems antblokados fondui.

PRISIKELĖ
PAMINKLAI

Kėdainių raj., Pagiriai. Liepos 8-ąją buvo atidengtos ir pašventintos paminklas „Žuvusioms už Lietuvos laisvę“.

IVYKIAI

● Klaipėdos raj. Dovilių apyl. Jurgių kaimo lieudies menininko Vytauto Majoro ir jo žmonos Birutės sodyba dar nebuvę regėjusi tiek sventi. Siemėt liepos 21 d. jie susirinko iš įvairių Lietuvos kampelių. Tai buvę NKVD rūsių, kalėjimų, spec. lagerių kaliniai, bendro likimo draugai. Praleidę neišpasakytais sunčias valandas, delijesi sielvartu ir paskutiniu duonos kąsniu, dabar pamatę viens kitą, pravirko iš džiaugsmo. Išvėrusieji kančias Olžeraso, Meždurečijos, Omsko, Magadano, Kolyinos, Vorkutos, Intos, Mordovijos lageriuose, susirinko pražiūlę, praplirkę, rūpesčiu raukšlėmis išvagotais veideis. Džiaugėsi, susitikę po keturiadesimt ir daugiau metų. Sirdingai ačiū Vytautui Majorui, Bronui Kontrimui, Jonui Gedgaudui, žmonėms, kurie, nesigailėdami laiko, jėgų, bei lėšų, suorganizavo tokį didelį ir gražų bičiulių pasimatymą.

● Iššovė senovinė patranka, sustogė didžiulis geležinis vilkas, ir iškilmes pradėjo sodybos šeimininkas Vytautas Majoras. Kieme, po liepomis, ant gėlėmis papuošto altoriaus iškilmingas mišias aukojo buvęs politinis kalnys, Plungės bažnyčios altierista Petras Našėnas. Giedojo Kretingos tremtinių choras.

Dalyvius pasveikino AT deputatas B. Buračas. Daug šiltų ir prasmingų žodžių pasakė buvę politinių kalinių filologijos mokslo daktaras A. Geniušas, Leningrado laivų statybos

Manoma, kad Alsėdžiuose palaidota apie 40 laisvės kovotojų. Ruošiamės statyti paminklą. Alsėdžiupkite giminės, visi, ką nors žinantys apie Alsėdžių apylinkės veikusius partizanus. Rašykite Gintarui ŠIDLIAUSKUI, 235610 Telšiai, Vilniaus 38–39.

Komijos ATSR Troicko-Pečioro raj., vietovėje „Ragodinbarak“ (nuo Mitrofanovo kaimo 9 km.) ant Pečioros upės kranto yra išlikę septynių lietuvių kapai, 1945 m. trėmimo. Netoliene prie Velios upės „Splavbarak“ yra kitos lietuvių tremtinių kapinaitės. Iš šių vietovių norinčių parsivežti artimųjų palaikus ieško Česlovas KISONAS, 233000 Kaunas, Doneilaičio 70b.

● Laikestračis „Tremtinys“, 1990 m. ru spalio 29 d., Nr. 10 (25), kaina 25 k. ap. ● Ofsetinė spauda 2 sp. I. tirazas 15.000 Užsak. Nr. 984. ● Rinko ir spausdinimo „Aušros“ spausdintuvė Kaune, Vytautio pr. 25.

Jonas FABIJANSKAS

Liepos 9 d. Petrašiūnų bažnyčios šventoriuje buvo palaidotas kun. Jonas Fabijanskas.

Gimės 1909 m. Šiaulių apskr., Staciūnų valsč., Sakalų km., ūkininkų ūkimoje. Mokėsi Šiaulių gimnazijoje, Kauno kunigų seminarijoje, kurį baigė 1935 m. Buvo Staciūnų parapijos vikaru, nuo 1938 m. Kauno Prisikėlimo parapijos vikaru, aktyviu klebono Kapočiaus taikininku statant bažnyčią.

1944 m. klebonui Kapočiai pasitraukus į Vakarus, kun. J. Fabijanskas buvo paskirtas Prisikėlimo bažnyčios klebonu ir dekanu, 1945 m. balandžio 5 d. bolševikų arestuotas. Po žiuraus ir sadistinės tardymo nuteistas šešeriems metams gyfežto režimo lagerio ir išvežtas į Vorkutas anglies kasyklas. Ten labai siringo, sanitarių buvo net paliptas tarp lavonų. Laimele, kad lietuvaltė med. sesuo (taip pat kalinė) ji pamatė ir išgelbėjo.

Kun. Joną Vorkutlage visi lietuvių gerai pažino, apie jį būrėsi, o kiltataučiai labai gerbė. Jis ragino nealminguosius nenusiminti. Po sunkios ligos kun. Jonas na-

galėjo leistis į „juodojo aukso“ kasyklų gelmes, dažnai atsidurdave „stacionare“.

Jis visada buvo ramus, nieko neuzgaudavo, nėgo humorą. Priverdavo net ir kriminalinius, ir „küma“ jį gerbti.

Po lagerio kun. J. Fabijanskas dar buvo tremtyje — Krasnojarsko krašte. 1957 m. grizo į Tévynę. Paskirtas į atkampią Uogonių parapiją, tačiau nepamirštus emblematą: kelis kartus jie darė krotas, atminėjo knygas. Už jaunimo auklėjimą dar kartą buvo nuteistas 6 mėn. pataisos darbui, tačiau valdžia pasitenkino 600 rub. bauda.

1961 m. paskirtas klebonu į Vilkiškių parapiją. 1986 m. birželio 12 d. paliptas altarista prie Vytauto Didžiojo bažnyčios Kaune. Iki mirties čia pavyzdingai tarnavo Dievo, Bažnyčiai ir tikintiesiems.

Tebūna miela jam Tévynės Lie-tuvos žemėlė, kurią jis taip mylėjo. Šviesus žio žmogaus ir kuno atminimas ligam išliks mūsy žirdyse.

Juozas GRUŠYS ir grupė kun. Jono katergos draugų

instituto prorektorius P. Plesevičius, Plungės bažnyčios altarista P. Našėnas, veterinarijos gydytojas K. Lekickas ir daugelis kitų. Susirinkusieji kreipėsi į Lietuvos vyriausybę, prašydami buvusiems politiniams kaliniams geresnio medicininiu aptarnavimu.

Buvo nuspresta išleisti minėtų lagerių politinių kalinių adresų knygelę. Todėl prašome pranešti Vytautui Majorui šiuos duomenis: paverdė, vardas, tévo vardas, gimimo data, gyvenamoji vieta prieš areštą. Kada suimtas, kada ir kieno teistas (karo tribunolo, osoboje sovečanirje ir kt.). Kiek metų nuteistas, kur kalėjo (nurodyti visus lagerius). Dabartinis darbas, namų adresas ir telefonas. Pa-rašykite ir daugiau duomenų apie save. Adresas: 232040 Vilnius, Oginskio 5–33.

● Rugpjūčio 12 d. Panevėžio raj. Kalzerlingio miškelyje pašventintas paminklas žuvusiems rezistencijos dalyviams. Toje vietoje buvo užkasti 4 partizanai, palaidoti katedros kėpiniše ir 13 sušaudytų žmonių. Paminklą pašventino Panevėžio Šv. Trejybės bažnyčios klebonas dekanas Robertas Pukelis. Jis pastatė Panevėžio vandentėlio teritorinė valdyba. Dalyvavo Tremtinių sajungos Panevėžio krašto skyriaus choras, šauliai, jaunalietai.

● Gražių liepos 28 dieną būriai žemaičių ir daug svečių iš visos Lietuvos skubėjo į senąjį Žemaitijos sos-

ting Varnius. Čia po 40 metų trukus nakties naujai atstatytas paminklas Žemaicių vyskupui, didžiajam rezistentijos Šaukliui Motiejui Valančiui. Tik šiandien mes pajuntame jo nuveikų darbų reikšmę mūsų tautos dvasiniams ir taufiniams Atgimimui.

Ne veltui visa Lietuva 1925 metais taip iškilmingai paminėjo paminklo vysk. Motiejui Valančiui pastatyti Varnių miesto aikštėje. Ji tada atidengė Lietuvos prezidentas Antanas Smetona. 1951 metų iamsią naktį stalinistų jis buvo sunaikintas. Tik stebuklo dėka išliko Motiejaus Valančiaus biustas.

Dabar jį atidengė Lietuvos AT Pirminkinas Vytautas Landsbergis. Paminklą pašventinė Telšių vyskupas Antanas Vaičius.

Nuo memorialinio postamento į prieiv. žiūri kupinas ryto ir drąsos vyskupas Motiejus Valančius, pirmasis pradėjės rezistencinę kovą už Lietuvos laisvę, nepriklausomybę ir moralinį atgimimą.

Rugsėjo 2 d. 14 val. Kėdainių raj., Vincentavoje (dab. „Aušuo“ kol., bus žventinamas kryžius. Kviečiame dalyvauti.

1941 m. birželio 14 d. iš Murmansko į Archangelską (atstumas 1000 km) buvo išvarytas 930-ies kalinių etapas. Archangelską pasiekė tik 20. Aatsliepkite, ieškome Jūsų. Rašykite „Tremtinio“ redakcijai, 233000 Kaunas, Doneilaičio 70b.

„Tremtinio“ Nr. 8 buvo publikuota Malronio rinktinės vadovo padėke Spokui ir J. Marcinkaus (Spoko) mirties išlaidijimais. Aatsliepkite Marcinkaus dukra, Ji dėkoja už laikraštyje paskelbtas žinias apie jos tévę.

Nuoširdžiai užjaučiame Tremtinį sajungos darbuotojų Liudvą BUMBULĮ dėl motinos mirties.

Tremtinį sajungos taryba

Tremtinį sajungos taryba nuoširdžiai užjaučia tarybos narį Vytautą PUTNĄ dėl motinos mirties.